

6. Лалаева Р. И. Нарушение чтения и письма у младших школьников: Диагностика и коррекция, 2004. СПб. : «Союз». 224 с.
7. Лурия А. Р. Очерки психофизиологии письма : Логопедия. Методическое наследие / под ред. Л. С. Волковой, 2003. книга IV. М. с.58-66.
8. Махоня В. І. Порушення писемного мовлення : історія, реальність, перспективи. Науковий часопис. корекційна педагогіка. Вип. 34. С. 57-62 URL:http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/22109/1/11_Makhonia%20V.I.pdf
9. Международная классификация болезней (10-й пересмотр). классификация психических и поведенческих расстройств. личностные описания и указания по диагностике (МБ – 10/ICD – 10) / пер. на рус. язык; под ред. Ю. Л. Нуллера, С. Ю. Циркина, 1999. . : Факт. 272 с.
10. Садовникова И. Н. Нарушения письменной речи и их преодоление у младших школьников, 1997. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС. 256 с.
11. Хватцев М. Е. Предупреждение и устранение недостатков речи: : пособие для логопедов, пед. вузов и родителей. 2004. Санкт-Петербург : Дельта АРО. 272 с.
12. Шеремет М. . Логопедія : Підручник, третє видання, перероблене та доповнене, 2013. . : Видавничий дім «Слово». 672 с.

УДК 376-056.264-
053.5:81'234:616.89-008.434.5

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук,
професор

Л. В. Яковлева

магістрантка спеціальності
Спеціальна освіта

(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ПИСЬМА І ЧИТАННЯ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ШКІЛЬНОГО ЛОГОПУНКТУ

У статті висвітлюється питання організації та змісту корекційної роботи з подолання порушень писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку в умовах логопункту засобом дидактичної гри. Поданий перелік ігор, що їх можна використати під час корекційної роботи.

В статті розглядаються питання організації та змісту корекційної роботи з подолання порушень писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку в умовах логопункту засобом дидактичної гри. Представлений перелік ігор, які можна використовувати в час корекційної роботи.

The article discusses the organization and content of correctional work to overcome violations of written speech in children of primary school age in a speech center using didactic games. Presented list of games that can be used during correctional work.

Ключові слова: письмо, читання, корекційна робота, дидактична гра.

Ключевые слова: письмо, чтение, коррекционная работа, дидактическая игра.

Keywords: writing, reading, correctional work, didactic game.

Постановка проблеми. У наш час опанування дитиною писемним мовленням є важливою передумовою її успішного навчання та всебічного розвитку. Порушення читання і письма є однією з найбільш частих проблем шкільного навчання. Раннє виявлення, профілактика та корекція порушення читання як одного з видів писемного мовлення є одним із найбільш актуальних завдань у теорії та практиці логопедії. Необхідно своєчасно виявити та подолати порушення письма і читання, які ускладнюють навчально-виховну діяльність учнів початкової школи, не допускаючи переходу цих розладів на наступні етапи навчання. Проблема подолання порушень письма та читання в дітей молодшого шкільного віку потребує нових напрацювань, зумовлених сучасними реаліями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей виявлення, профілактики та корекції порушень читання та письма у дітей висвітлено в роботах О. Корнева, Л. Спірової, І. Єфименкової, Л. Парамонової, ЛЄ. Данілавічюте, В. Ільяної, М. Русецької, Н. Савінової, В. Тарасун, Н. Черденченко, Л. Журавльової, Ю. Коломієць, М. Шеремет, В. Махоня та інших.

Мета статті – висвітлити особливості організації корекційної роботи з подолання порушень писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку в умовах логопункту засобом дидактичної гри.

Виклад основного матеріалу дослідження. Усунення різних порушень усного та писемного мовлення, запобігання різних відхилень мовленнєвого розвитку учнів, пропаганда логопедичних знань серед педагогів та батьків є основним завданням логопедичного пункту системи освіти [2]. Основною формою організації корекційної роботи з подолання порушень письма та читання в умовах шкільного логопункту є групові заняття, в разі необхідності з дітьми проводяться індивідуальні заняття.

Незамінним атрибутом навчально-виховного процесу в початковій школі є дидактична гра, застосування якої на уроці не є самоціллю, а є засобом навчання і виховання. Цінність гри полягає в тому, що гра створює такі умови для дитини, в яких вона відчуває себе природно, і одночасно виконує навчальну, розвивальну та корекційну функції. Д. Ельконін стверджував, що поєднання різноманітних форм діяльності, навчальної та ігрової, сприяє тому, що процес навчання дітей у початковій школі стає ефективним та результативним 4.

Під час проведення логопедичних занять важливо викликати емоційно-позитивний настрій у дітей, інтерес до занять, за необ-

хідністю зняти напругу, чому сприяє використання ігрових вправ.

Організація корекційної роботи з подолання порушень письма та читання в дітей молодшого шкільного віку в умовах логопункту ґрунтується на основі реалізації загальнодидактичних та спеціальних принципів: принципу системного підходу, поступового ускладнення завдань та мовленнєвого матеріалу, наочності, індивідуального підходу, міцності знань, умінь і навичок, забезпечення максимальної мовленнєвої активності, комплексного підходу, заміщення, розвитку, доступності.

Дидактичними умовами використання гри як засобу формування навчальних умінь і навичок мають бути: органічне включення гри у структуру заняття; посилення розвивальної спрямованості дидактичних ігор; вміле керівництво логопедом процесом ігрової діяльності.

Вивчення науково-методичної літератури дає можливість виділити основні напрями корекційної роботи: розвиток слухової уваги та контролю; удосконалення фонематичної диференціації звуків мовлення і засвоєння їх правильного буквеного позначення; удосконалення навичок звукового аналізу; корекція дефектів звуковимови; удосконалення навичок довільного мовного аналізу і синтезу; удосконалення синтаксичних і морфологічних узагальнень, морфологічного аналізу слів; удосконалення зорово-просторового сприйняття, пам'яті, зорового аналізу і синтезу;

формування та вдосконалення тонких диференційованих рухів руки, зорово-моторної координації, зорового та руко рухового контролю; уточнення мовленнєвого позначення просторових співвідношень.

Навчальний мовленнєвий та наочний, що використовується на заняттях для подолання порушень письма та читання, має відповідати навчально-корекційним завданням кожного окремого заняття, вікові й рівню загальноосвітньої підготовки дітей.

Розглянемо застосування дидактичних ігор та ігрових вправ та завдань на заняттях з подолання порушень письма та читання дітей молодшого шкільного віку в умовах шкільного логопункту відповідно до визначених напрямів корекційної роботи.

Розвиток слухової уваги та контролю.

Дидактична гра «Четвертий зайвий» передбачає вміння дітей узагальнювати, сприймаючи рядок слів на слух (дитина має послухати, запам'ятати, узагальнити та визначити зайве слово).

У дидактичній грі «Так чи ні» діти мають слухати речення, визначати їх правильність та або підтвердити правильність висловлювання словом «так», або спростувати словом «ні».

У дидактичній грі «Слухай та відповідай» діти слухають запитання, які ставить педагог, та відповідають на них, обираючи потрібне слово із речення-запитання (гра проводиться у відносно

швидкому темпі).

Удосконалення фонематичної диференціації звуків мовлення і засвоєння їх правильного буквеного позначення.

Дидактична гра «Жовтий чи зелений» передбачає закріплення навичок диференціації звуків [с] та [з]. Дитина має слухати слова, що промовляє дорослий, та викладати на клітинки шахової дошки букви, що позначають дані звуки: С на синю клітинку, З – на зелену.

Дидактична гра «На який пеньок сяде жучок?» спрямована на вдосконалення в дітей вміння диференціювати звуки [з] - [ж]. На зворотному боці картинок із зображенням жука намальовані предмети, в назвах яких є звуки [з] або [ж], картинки необхідно розташувати на пеньках із З та Ж.

У дидактичній грі «Захочай картинку» дитина має закривати на ігровому полі картинку, в назвах яких є звук [с], синіми камінчиками марблс, в назвах яких є звук [з] – зеленими.

Удосконалення навичок звукового аналізу і синтезу.

Дидактична гра-вправа «Слово-картинка-схема» передбачає удосконалення навичок читання та звукового аналізу. Дитина має прочитати слово, знайти відповідну картинку та звукову схему слова.

Дидактична гра «Що вийшло?» передбачає дітей вміння знаходити місце звука в слові, замінювати на інший звук та визначати слово, яке вийшло: в слові «гайка» перший звук замінюємо звуком м –

«майка», в слові «майка» замінюємо третій звук звуком р – «марка», в слові «марка» замінюємо четвертий звук звуком т – «Марта» тощо.

Дидактична гра «Склади слово»: дитина має слухати слова, які промовляє педагог, визначати перші звуки в цих словах та складати з цих звуків слово.

Удосконалення навичок довільного мовного аналізу і синтезу.

Дидактична гра «Ліпимо речення»: дитина має скласти речення за сюжетним малюнком та викласти схему речення за допомогою пластиліну (ліплення умовних позначень).

Дидактична гра-вправа «Склади речення»: дитина має скласти речення з опорою на схему та предметні картинки.

У дидактичній грі «Покажи цифру» дитина має слухати речення, визначати кількість слів у речення та піднімати відповідний сигнал-цифру.

Удосконалення синтаксичних і морфологічних узагальнень, морфологічного аналізу слів.

Дидактична гра-права «Який? Яка? Яке? Які?» спрямована на активізацію словника та вдосконалення граматичної будови мовлення. Дитині пропонують розглянути картинки та добрати до запропонованого іменника прикметник у відповідній формі – синій, синя, сине, сині.

Дидактична гра-права «Чого не стало?»: дорослий пропонує дитині назвати предметні картинки; після

цього педагог забирає один предмет-картинку, а дитина визначає, якої картинки не стало та називає її.

Дидактична гра «Об'єднай по групах»: дитині пропонують читати слова, що написані на картках, та відкладати до відповідної картки-символу: 1) лялька (машина) знаходяться близько – добираємо слова з прийменником *при-*; лялька (машина) знаходяться далеко – слова з прийменником *від-*; 2) до картинок, що позначають великий та маленький предмет (наприклад, великий круг та маленький круг), діти добирають слова із суфіксами *-чик-*, *-ечк-* та без нього; 3) до карток «мій», «моя», «моє» добирають картинки із зображенням предметів, назви яких відносяться до чоловічого, жіночого та середнього рівня відповідно.

Удосконалення зорово-просторового сприйняття, пам'яті, зорового аналізу і синтезу.

Дидактична гра «Чарівний мішечок» передбачає впізнавання дітьми пластмасових букв, що розташовані в мішечках, навпомацки.

У *дидактичній грі «Знайди схоже»* дитині пропонують розглянути картки із зображенням великої кількості предметів та знайти два однакових предмети.

Дидактична гра «Заплутанка»: дитина має розглянути картки, впізнати та назвати букви, що накладені одна на одну.

Формування та вдосконалення тонких диференційованих рухів руки, зорово-моторної координації, зорового та руко рухового контролю.

Дидактична гра «Хто швидше»: це комплекс ігрових вправ на перекладання дрібних предметів (камінців, ватних кульок) за допомогою пінцетів, ложок або переливання води ложкою із однієї ємкості до іншої.

Дидактична гра «Напиши, як я»: одній дитині пропонують написати будь яке слово або невелике речення вказівним пальцем, набираючи фарбу, на скляній дошці; інша дитина з іншого боку дошки наводить ці слова або речення теж вказівним пальцем (ніби пише у дзеркальному зображенні).

Дидактична гра «Я пишу, а ти впізнай»: одна дитина (або дорослий) пише на спині іншої дитини будь-яку букву (або цифру), яку вона має впізнати. Можна писати на спині склади та слова.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропонована система організації корекційної роботи з подолання порушень писемного мовлення в дітей молодшого шкільного віку в умовах логопункту є ефективною та дієвою завдяки включення дидактичної гри, яка викликає інтерес до корекційного процесу, сприяє створенню комфортних умов на занятті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови, 2010. . : Слово. 286 с.
2. Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти. Наказ МОН № 135 від 13.03.1993 року.
3. Седих Н. О. Вчимося писати й говорити правильно. Поради логопеда, 2007. Х. : Вид. група «Основа».
4. Эльконин Д. Развитие устной и письменной речи учащихся. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / под ред. И. Ильясова. М. : Изд-во Московского университета. 265 с.

УДК 376.2-056.26.3:[37.018:004]

О. В. Ласточкіна

кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Н. Д. Тесля

магістрантка спеціальності
Спеціальна освіта.

(Логопедія. Спеціальна психологія)

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕОРІЯ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВИНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті запропоновано характеристики технології розв'язання винахідницьких завдань як засобу корекції та розвитку мовлення дітей передшкільного віку з загальним недорозвитком мовлення вторинного генезу; описано методичні підходи технології навчання та особливості їх використання для вирішення означеної проблеми у дітей із затримкою психічного розвитку.

В статті охарактеризована технологія рішення изобретательских задач, которая может быть использована для развития речи детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи вторичного генезиса; авторами описаны методические подходы технологии обучения и особенности их использования для решения этой проблемы у детей с задержкой психического развития.

The article offers a description of the technology of solving inventive tasks as a means of correction and speech development of preschool children with general speech underdevelopment of secondary genesis; methodical approaches of technology of training and features of their use for the decision of the specified problem at children with a delay of mental development are described.

Ключові слова: технології розв'язання винахідницьких завдань, загальний недорозвиток мовлення, мовленнєво-ігрова діяльність.

Ключевые слова: технологии решения изобретательских задач, общее недоразвитие речи, речевой-игровая деятельность.

Keywords: technologies for solving inventive problems, general speech underdevelopment, speech and game activity.

Постановка проблеми. Розвиток зв'язного мовлення є центральним завданням мовленнєвого виховання дітей. Це зумовлено, насамперед, його соціальною значимістю у формуванні особистості. Саме в зв'язному мовленні реалізується основна, комунікативна, функція мови і мовлення.

Особливої актуальності питання розвитку зв'язного мовлення набуває у дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР), оскільки становлення зв'язного мовлення у